

## Beslut

---

**efter kvalitetsgranskning av kommuners uppsökande  
verksamhet för komvux på grundläggande nivå i Lerums  
kommun**

## Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Lerums kommun avseende kvaliteten i den uppsökande verksamheten för kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande nivå. Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har behov av och rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Kvalitetskriterierna återfinns i bilaga 1. Skolinspektionen bedömer om verksamheten uppfyller kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

## Beslut

**I vilken utsträckning som kommunernas uppsökande verksamhet är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå**

Lerums kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att den uppsökande verksamheten **i hög utsträckning** är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

# Skolinspektionens bedömningar

## Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen har en välfungerande samordning inom den egna organisationen, i syfte att stödja den uppsökande verksamheten. Skolinspektionen har även granskat om kommunen tar ett tydligt ansvar genom att initiera och upprätthålla relevant samverkan med andra aktörer för att stödja den uppsökande verksamhet som kommunen bedriver.

### Samordningen inom den egna organisationen

Granskningen visar att kommunen har en fungerande samordning inom den egna organisationen för att stödja den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå.

Av intervjuer framgår att kommunen prioriterar den uppsökande verksamheten. Rektorn för Lerums vuxenutbildning uppger att det inte finns medel specifikt avsatta för uppsökande arbete, men att kommunen tilldelar vissa resurser bland annat för marknadsföring. Rektorn uppger också att kommunen har ekonomiskt utrymme för att köpa in kurser vid behov. De intervjuade tjänstemännen som arbetar operativt med den uppsökande verksamheten, en koordinator och en studie- och yrkesvägledare, uppger att de upplever att resurserna är tillräckliga. Kommunen har även fastslagit ett mål om att öka andelen kommuninvånare med grundläggande utbildning, där rektorn årligen redovisar utfallet av arbetet till kommunens politiker. Koordinatoren och studie- och yrkesvägledaren uppger att de aktörer som samarbetar inom kommunen regelbundet prioriterar och arbetar med den uppsökande verksamheten.

Av intervjuer framgår att samordningen inom kommunen är välfungerande och bygger på etablerade strukturer. Rektorn beskriver organisationen som öppen och samarbetsinriktad, med gemensamma mål och strukturer som möjliggör samordning. Den interna samordningen sker genom att koordinatoren och studie- och yrkesvägledaren ingår i samverkansteam med andra kommunala aktörer vid kommunens Kompetenscentrum. Kompetenscentrum är en mötesplats där invånare och arbetsgivare kan få stöd i frågor som rör arbete och utbildning. Kompetenscentrums verksamhet omfattar hela förvaltningen inklusive vuxenutbildningen, arbetsmarknadsenheten (AME), enheten för mottagande och integration (EMI), försörjningsstödsenheten, kommunala aktivitetsansvaret, personalenheten och näringslivsenheten. Även Arbetsförmedlingen deltar som en

extern aktör. Drop-in-verksamheterna vid Kompetenscentrum och vuxenutbildningen är exempel på samordnade insatser som bemannas av koordinatören respektive studie- och yrkesvägledaren. Koordinatören och studie- och yrkesvägledaren beskriver att det är enkelt att få kontakt med rätt personer inom kommunen och att det finns en tydlig struktur för vart man vänder sig när individer är aktuella för studier på grundläggande nivå.

Vidare framgår det av intervjuer att den uppsökande verksamheten utgår från lokala förutsättningar, såsom kommunens storlek och organisatoriska struktur. Rektorn beskriver att de organisatoriska förutsättningarna har förbättrats avsevärt sedan Kompetenscentrum etablerades. Tidigare var det enligt rektorn svårt att nå målgruppen för den uppsökande verksamheten, men genom samarbete med exempelvis enheten som handlägger ärenden om försörjningsstöd har det blivit lättare att identifiera tänkbara elever. Rektorn uppger att samverkan inom Kompetenscentrum sker en gång i månaden, vilket möjliggör kontinuitet och samordning. Rektorn berättar att kommunens hela tjänstemannaorganisation består av en förvaltning där vuxenutbildningen ingår som en verksamhet vilket underlättar samarbetet för den uppsökande verksamheten. Koordinatören och studie- och yrkesvägledaren uppger att kommunens litenhet bidrar till flexibilitet och närhet i det uppsökande arbetet, vilket underlättar samarbetet kring individer som kan vara i behov av utbildning på grundläggande nivå. Denna närhet visar sig till exempel i samarbetet mellan koordinatören, studie- och yrkesvägledaren och utbildningsledare, som har tät kontakt med företag och arbetsplatser där tänkbara elever kan identifieras.

### **Samverkan med andra aktörer**

Granskningen visar att kommunen är en aktiv och drivande part i samverkan med externa aktörer för att stödja den uppsökande verksamheten.

Av intervjuer med rektorn, koordinatören och studie- och yrkesvägledaren framgår att kommunen i det uppsökande arbetet regelbundet samverkar med aktörer som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Studieförbundet Vuxenskola, Röda Korset, frivilligorganisationer och Svenska kyrkan. Ibland har även fackförbund och vården blivit inbjudna till undervisningen vid komvux i svenska för invandrare (sfi) eller orienteringskurser.

Rektorn berättar att kommunen är drivande i de flesta former av samverkan, även om initiativ till samverkan ibland kommer från externa aktörer. Rektorn uppger att kommunens samverkan med Arbetsförmedlingen är särskilt viktig för det uppsökande arbetet. Av Lerums vuxenutbildnings kvalitetsrapport framgår att Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att anvisa individer till utbildning inom komvux. Samverkan med Arbetsförmedlingen regleras genom lokala

överenskommelser (LÖK)<sup>1</sup> samt tidigare projekt som Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua)<sup>2</sup> och Helhetslyftet<sup>3</sup>. Koordinatorn uppger att samverkan med Studieförbundet Vuxenskolan och Röda Korset bygger på tidigare etablerade samarbeten mellan dessa aktörer och kommunala enheter och att kontakten har utvecklats över tid. Studie- och yrkesvägledaren berättar att samverkan med externa aktörer vuxit fram utifrån ett behov att samordna insatser och undvika att olika aktörer arbetar parallellt med samma uppdrag.

Av intervjuerna framkommer att det finns vissa utmaningar i samverkan med externa aktörer. Koordinatorn och studie- och yrkesvägledaren uppger att samverkan med myndigheter försvåras av att de saknar lokal närvaro och i hög grad förlitar sig på digitala lösningar. Samverkan kan även vara beroende av engagemanget hos enskilda handläggare hos myndigheterna. Rektorn uppger också att vårdcentralerna har valt att avsluta samverkan med kommunen, då de inte upplevde någon vinning av att fortsätta träffas. Detta har enligt rektorn försvårat möjligheten att nå ut till vissa delar av målgruppen via vården. Enligt rektorn saknar de externa aktörerna ofta resurser eller möjlighet att utöka olika former av samverkan, även om kommunen har en sådan önskan.

## Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen arbetar systematiskt med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och rätt till utbildning på grundläggande nivå. Skolinspektionen har även granskat om kommunen systematiskt och aktivt söker upp kvinnor och män inom denna målgrupp.

### Arbetet med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och rätt till utbildning

Granskningen visar att kommunen arbetar systematiskt med att ta reda på vilka invånare i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå och har ett brett fokus i detta arbete.

---

<sup>1</sup> Lokala överenskommelser (LÖK) träffas mellan aktörer som har betydelse för de nyanländas introduktion i kommunen. Arbetsförmedlingen har det samordnande ansvaret för de lokala överenskommelserna.

<sup>2</sup> Dua har i uppdrag att främja lokal samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen i syfte att minska arbetslösheten bland unga och nyanlända.

<sup>3</sup> Projektet Helhetslyftet erbjuder insatser för tredjelandsmedborgare för att stärka språkutveckling i svenska, förbereda för inträde på arbetsmarknaden och öka känslan av delaktighet i samhället. Projektet är treårigt och sträcker sig till sommaren 2025, finansieras av EU:s Asyl, migrations- och integrationsfond och drivs av Folkhögskoleförvaltningen Västra Götalandsregionen tillsammans med 30 partners med verksamhet i 16 kommuner i Västra Götaland och Kungsbacka kommun i Halland. I partnerskapet ingår region, kommuner inklusive vuxenutbildningar, naturbruks- och folkhögskolor, studieförbund och frivilligorganisationer. Hämtat den 17 september 2025 från [Det här är Helhetslyftet - VGR Folkhögskolor](#).

Av intervjuer och den information kommunen inkommit med framgår att kommunen har olika dokumenterade planeringar för den uppsökande verksamheten. Rektorn uppger att de dokumenterar planeringen för den uppsökande verksamheten i vuxenutbildningens årliga kvalitetsrapport. Av inkommen information framgår att rapporten innehåller en beskrivning och analys av arbetet med att informera om och erbjuda utbildningar vid vuxenutbildningen. För vuxenutbildningen finns det även en kommunikationsplan där det framgår när marknadsföring av utbildningarna ska ske i relation till intag. Utöver detta följer studie- och yrkesvägledarna en årlig aktivitetsplan som bland annat omfattar insatser inom det uppsökande arbetet, såsom klassbesök vid sfi för vägledning kring vägar framåt och erbjudandet av enskilda vägledningssamtal. Tjänstemännen nämner även att kommunen genomför en förvaltningsgemensam arbetsmarknadsdag för att nå ut med information till kommuninvånare. Arbetet med dagen planeras utifrån ett årshjul som beskriver olika rollers ansvarsområden och hur målgruppen ska nås.

Av intervju med rektorn och inkommen information framkommer att arbetet med att identifiera invånare som har rätt till och är i behov av utbildning på grundläggande nivå sker kontinuerligt genom bland annat övergripande analyser, inventeringar och samverkan. Bland annat framkommer att samverkansteamet vid Kompetenscentrum gör en övergripande analys av den aktuella målgruppen tre gånger per år. Analysen omfattar till exempel uppgifter om arbetslöshet, utbildningsnivån i Lerums kommun och genomförda projekt samt målgruppsinventeringar vid AME och försörjningsstödsenheten. Utifrån analysen skapar kommunen en aktivitetsplan och sammanställer resultaten i arbetslöshetsrapporter som presenteras för kommunstyrelsen tre gånger per år. Av intervju med rektorn och inkommen information framgår även att rektorn i kvalitetsrapporten redogör för antalet män och kvinnor i Lerums kommun i åldersgruppen 16–75 år med utbildning kortare än 9 år. I såväl arbetsmarknadsrapporterna som kvalitetsrapporten beskriver kommunen kortutbildade grupper såsom ungdomar, utrikesfödda, elever som studerar sfi och individer som står långt från arbetsmarknaden.

Vidare framgår av intervjuer med rektorn samt koordinatören och studie- och yrkesvägledaren att individer som tillhör målgruppen för den uppsökande verksamheten identifieras genom samarbete med enheterna i kommunen och genom samverkan med externa aktörer. Enligt koordinatören kan dock sekretess begränsa vilken information som kommunala och externa aktörer får utbyta mellan varandra. De intervjuade uppger att de har identifierat flera grupper, såsom långtidsarbetslösa, nyanlända, elever som studerar sfi, individer inom anpassad vuxenutbildning och individer som går kortare kurser för att sedan söka jobb. Rektorn uppger att kommunen arbetar för att identifiera och nå individer i hela utbildningskedjan från grundskola till vuxenutbildning, vilket bidrar till att fånga upp unga individer som annars riskerar att hamna utanför utbildning.

Rektorn bedömer att kommunen i hög utsträckning lyckas identifiera individer med behov av utbildning.

### **Uppsökandet av kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning**

Granskningen visar att kommunen både på individ- och gruppnivå arbetar aktivt med att nå tänkbara elever som är i behov av och som har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Av samtliga intervjuer, inkommen information och Lerums kommuns hemsida framgår att kommunen aktivt använder flera olika kanaler för nå ut till tänkbara elever. Dessa inkluderar webbsidor, broschyrer, foldrar, tidningar, samtal, drop-in-verksamhet, den förvaltningsgemensamma arbetsmarknadsdagen, riktade informationsmöten till elever som studerar sfi samt genom samverkan med interna och externa aktörer. Drop-in-verksamheten är öppen för alla kommuninvånare. Rektorn uppger att arbetsmarknadsdagen är en viktig insats som marknadsförs i hela kommunen och fungerar som ett forum för uppsökande verksamhet.

Vidare framgår det av intervjuer att informationsspridning och kontakt med tänkbara elever sker via flera kanaler, såsom lärare, utbildningsledare, det kommunala aktivitetsstödet, kommunala funktioner och arbetsgivare. Rektorn lyfter särskilt kontakter med handläggare inom försörjningsstodenheten som en viktig metod för att informera och motivera individer som kan vara aktuella för utbildning. Enligt rektorn har samarbete med kommunens verksamhet för stöd och omsorg lett till att äldreomsorgen kontaktar vuxenutbildningen om det framkommer att någon medarbetare saknar grundläggande utbildning. Rektorn ger även exempel på att flerspråksenheten har bidragit till att sprida information om utbildning på grundläggande nivå till vårdnadshavare.

Rektorn uppger att vissa grupper är svårare att nå, även fast de är identifierade. Detta gäller exempelvis äldre individer nära pensionsåldern, individer med god inkomst och individer som väljer att förvärvsarbeta framför att studera. Koordinatorn uppger att det är svårt att nå kommuninvånare som enbart befinner sig i hemmet och därmed står helt utanför studier och arbetsliv. Enligt koordinatorn behöver andra aktörer ofta vara involverade innan individen når vuxenutbildningen.

## Arbetet för att informera och skapa motivation till studier

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen tar reda på målgruppens behov av och önskemål om studier för att utifrån denna kunskap kunna informera om olika möjligheter till utbildning. Skolinspektionen har även granskat kommunens arbete med att skapa motivation till studier bland tänkbara elever.

### Kommunens kartläggning av målgruppens behov för att kunna motivera tänkbara elever

Granskningen visar att kommunen arbetar för att ta reda på målgruppens behov och önskemål för att delta i studier. Utifrån denna kunskap informerar kommunen om olika möjligheter till utbildning i syfte att motivera till studier.

Rektorn uppger i intervju att kommunen tar reda på målgruppens behov genom både strukturerade insatser och spontana kontakter. Av intervjuer med såväl rektorn som koordinatoren och studie- och yrkesvägledaren framgår att det finns en medvetenhet om att målgruppen är heterogen, vilket kräver individanpassade insatser. De beskriver att personliga samtal är centrala i arbetet med att ta reda på tänkbara elevers behov och önskemål. Koordinatoren uppger att det individuella bemötandet är avgörande för att motivera tänkbara elever till studier. Enligt studie- och yrkesvägledaren är många av de individer som de möter motiverade att studera, medan de som är svårare att nå först är i kontakt med andra aktörer såsom försörjningsstödsenheten. Koordinatoren uppger att dessa individer ofta står långt från studier, men när kommunen väl når individerna har vuxenutbildningen en välfungerande organisation för att fånga upp deras behov och kan erbjuda flera möjligheter till studier. Studie- och yrkesvägledaren nämner även att individer som fångas upp via det kommunala aktivitetsansvaret och som inte är redo att börja studera kan få information om vilket stöd som finns vid vuxenutbildningen, vilket kan motivera dem till att påbörja studier. Rektorn berättar att verksamheten försöker motivera elever som tidigare avbrutit sina studier att återkomma och att skoltrötta elever kan erbjudas alternativ som yrkesskola. Kommunen har även använt sig av förebilder för att inspirera tänkbara elever att börja studera på grundläggande nivå, särskilt inom sfi.

I intervjun med koordinatoren och studie- och yrkesvägledaren framkommer även flera exempel på där vuxenutbildningen skapar och anpassar utbildningar utifrån identifierade behov hos tänkbara elever. Personalen uppmärksammar dessa behov i samtal, undervisningen och kontakten med olika arbetsplatser. Rektorn uppger också att kommunen har ett brett kursutbud och har möjlighet att upphandla kurser av externa utbildningsanordnare utifrån tänkbara elevers behov.



Av samtliga intervjuer framkommer att kommunen arbetar med att tillgängliggöra information om olika utbildningsmöjligheter. Koordinatoren och studie- och yrkesvägledaren uppger att de anpassar vuxenutbildningens information efter målgruppen genom att ge den på enkel svenska och på olika språk. Till exempel arbetar kommunen aktivt med att anpassa texter och innehåll på webbsidan och i broschyrer för att öka tillgängligheten. Kommunen använder även vid behov tolkar och visuella hjälpmedel som bilder och QR-koder. Rektorn uppger att mängden text i informationsmaterial generellt har minskat och att de hellre ser att tänkbara elever får personlig vägledning via drop-in-tider. Enligt rektorn spelar studievägledarna en viktig roll i att göra informationen tillgänglig. Koordinatoren och studie- och yrkesvägledaren betonar vikten av att möta individer där de befinner sig, särskilt de med låg studievana eller lång frånvaro från utbildning. Eleverna som intervjuats upplevde att informationsinnehållet på webbsidan och den information de fick under sfi var lätt att förstå, bland annat eftersom den gavs på en enkel svenska.

Vidare framgår av intervjuer med såväl rektorn som koordinatoren och studie- och yrkesvägledaren att kommunen beaktar ett jämställdhetsperspektiv i det uppsökande arbetet. Rektorn uppger att kommunen inte gör någon skillnad mellan kvinnor och män i det uppsökande arbetet, men att behoven kan skilja sig åt och att de försöker tillgodose dessa. Till exempel anpassar kommunen utbildningar efter könsdominerade arbetsplatser och informerar om utbildningarnas flexibilitet. Rektorn nämner även att kontakt med förskolor och fritidsverksamheter ofta leder till kontakt med kvinnor om kan ha ett behov av utbildning på grundläggande nivå. Studie- och yrkesvägledaren berättar att vuxenutbildningen arbetar aktivt med jämställdhetsfrågor, men att det är svårt att ge en samlad bild av arbetet. Enligt studie- och yrkesvägledaren utformar kommunen sin skriftliga information könsneutralt, men att de i sin muntliga information arbetar aktivt med att visa på att både kvinnor och män kan välja yrken fritt. Vidare uppger koordinatoren att kommunens flyktingsamordnare arbetar aktivt med att informera om inskolning, barnomsorg och vikten av att båda föräldrarna får möjlighet till studier och arbete. Vuxenutbildningen kompletterar sedan med att informera tänkbara elever om rättigheter och möjligheter, vilket bidrar till att utmana traditionella könsroller.

### **Personliga möten med tänkbara elever**

Granskningen visar att kommunen i hög grad använder personliga möten för att informera och motivera tänkbara elever.

Av intervjuer med rektorn samt koordinatoren och studie- och yrkesvägledaren framgår att kommunen arbetar aktivt med personliga möten som ett sätt att informera och motivera tänkbara elever. Studie- och yrkesvägledaren och koordinatoren beskriver personliga möten som en självklar och omfattande del av

arbetet. Samtalen sker ofta med stöd av tolkar, språkstödjare eller andra stödpersoner, och kan även inkludera boendestödjare, vårdare eller gode män. Kontakten kan initieras av individen själv eller andra aktörer inom kommunen och bokning sker via telefon, mejl eller sms. Även rektorn uppger att verksamheten arbetar i stor utsträckning med personliga möten, bland annat genom drop-in-tider, via Kompetenscentrum och med studie- och yrkesvägledare. Detta bedömer rektorn ger god tillgänglighet för individuell kontakt och stöd.

### **Information om ekonomiskt stöd och andra praktiska villkor vid studier**

Granskningen visar att kommunen till viss del informerar om ekonomiskt stöd och praktiska villkor som kan påverka individens möjlighet att påbörja och genomföra studier.

Av intervjuer framkommer att tänkbara elever får information om ekonomiskt stöd och flexibilitet i studierna. Studie- och yrkesvägledaren uppger de alltid tar upp ekonomiskt studiestöd i samtal med elever och att det ingår i den riktade information som elever som studerar sfi och orienteringskurser får. Koordinatorn uppger att också andra kommunala enheter informerar om studiestöd. Vidare uppger koordinatorn och studie- och yrkesvägledaren att de informerar tänkbara elever om möjligheten att studera i olika takt eller på distans. Därtill finns information om ekonomiskt studiestöd och flexibilitet i utbildningen både i informationsblad och på kommunens webbsida.

Av intervjuer framgår emellertid att kommunen endast utifrån behov eller i vissa sammanhang informerar om andra praktiska villkor, såsom att utbildningen är kostnadsfri, möjligheten till barnomsorg under studietiden och rätten till tjänstledighet för studier. Studie- och yrkesvägledaren uppger att frågor om kostnader för utbildningen ibland kommer upp och att de då informerar om att utbildningen är kostnadsfri. Koordinatorn och studie- och yrkesvägledaren uppger vidare att de tar upp möjligheten till barnomsorg i informationspass om det svenska utbildningssystemet, riktat till elever inom exempelvis sfi och svenska som andraspråk. De berättar även att frågan kan komma upp i olika samtal, till exempel vägledningssamtal. När det gäller rätten till tjänstledighet uppger studie- och yrkesvägledaren att elever inte informeras om detta generellt, men att det kan komma upp i samtal om en elev frågar. I sådana fall hänvisar studie- och yrkesvägledaren eleven vidare till exempelvis Arbetsförmedlingen.

### **Avslutande kommentar**

Granskningen visar att Lerums kommun inom ramen för det uppsökande arbetet i viss utsträckning informerar om ekonomiskt stöd och praktiska villkor. Kommunen informerar dock inte alla tänkbara elever om att utbildningen är kostnadsfri, möjligheten till barnomsorg under studietiden och rätten till

tjänstledighet för studier. Sådan information kan ha stor betydelse för individers beslut att påbörja och genomföra en utbildning. Skolinspektionen förutsätter att Lerums kommun utvecklar det uppsökande arbetet så att alla tänkbara elever får kännedom om dessa villkor.

**På Skolinspektionens vägnar**

Beslutet har fattats av Marcus Rönnegård, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Caroline Engskär. I handläggningen av ärendet har även utredarna Johannes Eklund och Robert Östberg deltagit.

# Bilaga 1: Granskningens utgångspunkter

## Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

## Frågeställning

I vilken utsträckning är kommunernas uppsökande verksamhet aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå?

### Kvalitetskriterier:

- Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer
- Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet
- Arbete för att informera och skapa motivation till studier

## Bilaga 2: Granskningens genomförande

### Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Lerums kommun den 10 september 2025 och genomförde en digital intervju med rektorn för Lerums vuxenutbildning den 15 september 2025. Besöket genomfördes av utredarna Johannes Eklund och Caroline Engskär.

### Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Två enskilda intervjuer med två elever
- En intervju med två tjänstepersoner, en koordinator och en studie- och yrkesvägledare som arbetar operativt med den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- En intervju med rektorn för Lerums vuxenutbildning
- Dokument som Skolinspektionen begärt in från kommunen
- Information som inhämtats från kommunens hemsida

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla verksamheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2026.

## Bilaga 3: Författningsstöd

### Skolinspektionens uppdrag

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.<sup>4</sup>

### Kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på bland annat grundläggande nivå.<sup>5</sup> Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet och att möjliggöra fortsatta studier.<sup>6</sup>

Det är hemkommunen<sup>7</sup> som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.<sup>8</sup> Behörig att tas emot till kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är även den som är yngre än 20 år, om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.<sup>9</sup> Kommunerna kan anordna utbildningen i egen regi eller i samverkan med andra utbildningsanordnare, organisationer och myndigheter.<sup>10</sup> Den som har rätt att delta i utbildningen i fråga har rätt att delta i den även om den tillhandahålls i en annan kommun än hemkommunen.<sup>11</sup>

Hemkommunen har enligt skollagen en skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning. Varje hemkommun ska aktivt verka för att rekrytera och nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem

---

<sup>4</sup> 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

<sup>5</sup> 20 kap. 3 § skollagen (2010:800).

<sup>6</sup> 20 kap. 4 § första stycket skollagen.

<sup>7</sup> Med hemkommun avses enligt definitionen i 29 kap. 6 § skollagen den kommun som en person är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

<sup>8</sup> 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen.

<sup>9</sup> 3 kap. 2 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

<sup>10</sup> Prop. 1990/91:85, s. 120.

<sup>11</sup> 20 kap. 11b § skollagen.

att delta i sådan utbildning. Begreppet "aktivt" finns i bestämmelsen om kommuners uppsökande verksamhet för att betona kommunernas ansvar för att de som tillhör målgruppen för utbildningen också tar del av sådan utbildning.<sup>12</sup> Att aktivt verka kan enligt förarbetena till bestämmelsen handla om att genom stimulansåtgärder av olika slag såsom aktiva insatser och rekrytering på olika sätt verka för att vuxna inom målgruppen informeras och motiveras till utbildningen.

Detta förutsätter att kommunen tar reda på invånarnas behov och önskemål så att utbildningen kan anordnas på ett sätt som svarar mot dessa. För att kunna erbjuda en efterfrågestyrd utbildning har kommunerna utvecklat olika tillvägagångssätt i syfte att som en av flera grunder vid planering av kursutbud fånga upp de studerandes utbildningsönskemål. Det kan också handla om att studerande ges möjlighet att samtidigt studera både på grundläggande och på gymnasial nivå. Kommunen bör därtill se till att de studerande får information om praktiska villkor för att genomgå utbildning, till exempel i form av rätt till ledighet, studiestöd etcetera.<sup>13</sup>

Av förarbetena framgår att människor har olika förutsättningar för lärandet på grund av tidigare skolgång, arbets- och livserfarenheter. Dessa skilda förutsättningar påverkar människors önskemål och deras självupplevda behov av lärande. Samhället har ett speciellt ansvar för att stödja de personer som inte tar egna initiativ för att möta de ökande kraven på kunskaper. Allas behov av lärande skall kunna tillgodoses oberoende av till exempel utbildningsbakgrund, kön eller etnisk tillhörighet. Individuella olikheter ställer krav på en ökad flexibilitet när det gäller att möta människor i den uppsökande verksamheten, i vägledningssituationer och i utbildningens anordnande. Men det ställer också krav på en ökad lokal samverkan mellan aktörer i form av utbildningsanordnare, arbetsförmedling, fackliga organisationer och socialtjänst. I kommunens strategi för att möta vuxnas behov av utbildning och lärande bör ingå en övergripande plan för verksamheten utifrån lokala förutsättningar.<sup>14</sup>

Inom målgruppen som har rätt till utbildning inom komvux på grundläggande nivå kan det också finnas individer som har lägre motivation till att utbilda sig. Information om och marknadsföring av olika utbildningsvägar måste då kompletteras med andra åtgärder. En sådan åtgärd är uppsökande verksamhet för att i det personliga mötet informera om olika möjligheter till utbildning och skapa motivation till studier och det krävs tid och är omfattande att bedriva ett sådant motivationsskapande arbete. Det är av vikt att kommunen tar tillvara alla samverkansmöjligheter till uppsökande och motivationsskapande verksamhet. Det kan till exempel handla om förebilder från arbetsplatsen, föreningslivet och

---

<sup>12</sup> 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 845.

<sup>13</sup> Prop. 2000/01:72, s. 11,42, prop. 1990/91:85, s. 120, 152.

<sup>14</sup> Prop. 2000/01:72, s. 41.

fackliga organisationer eller deltagande i orienteringskurser arrangerade av bland annat studieförbund.<sup>15</sup>

En annan viktig del i hemkommunens motiverande arbete är att tillgodose en utbildning som är tillgänglig utifrån den enskilde individens önskemål och behov. Det är inte alltid möjligt eller önskvärt för en person att följa en utbildning som löper i en viss takt, som är förlagd till en viss ort eller studielokal och som pågår ett visst antal timmar i veckan.<sup>16</sup> Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.<sup>17</sup>

Individens möjligheter till studier beror inte enbart på en välutbyggd tillgänglighet till utbildning. Individen har även behov av ekonomiskt stöd under sin studietid. Detta stöd har stor betydelse för rekrytering av studerande. För vissa grupper är ett förmånligt studiestöd en nödvändighet för att ta beslut om att investera i sitt eget lärande. Många människor drar sig för att ta lån för sina studier. För att dessa skall ta steget in i utbildning krävs ett snabbt beslut om hur deras privatekonomiska situation kan lösas. Detta gäller framför allt de som startar med en kort utbildningsbakgrund. Det blir därför nödvändigt att beslutet om stöd fattas så nära individen som möjligt.<sup>18</sup>

För att nå vuxengrupper med information om utbildning och bistå dem i utbildningsvalen är studie- och yrkesvägledning en viktig åtgärd. Inom ramen för den allmänna skyldigheten hemkommunen har att informera om vuxenutbildningen inryms att se till att studie- och yrkesvägledningen inom komvux fungerar väl. Det handlar bland annat om att en fungerande studie- och yrkesvägledning för målgruppen kan medverka till att felval och studieavbrott undviks och att resurserna används effektivare.<sup>19</sup> Vägledning är viktigt inför studiestarten, under studietiden och i samband med studiernas slutförande med utgångspunkt i individens behov och studiemål.<sup>20</sup> Den faktiska kunskap en individ besitter måste lyftas fram och tas till vara i varje vägledningssituation. Ett

---

<sup>15</sup> Prop. 2000/01:72, s. 42.

<sup>16</sup> Prop. 2000/01:72, s. 45.

<sup>17</sup> Läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, En likvärdig utbildning.

<sup>18</sup> Prop. 2000/01:72, s. 47.

<sup>19</sup> Prop. 1990/91:85, s. 152.

<sup>20</sup> Prop. 2000/01:72, s. 42–43



instrument för detta är validering av en individs praktiska och teoretiska kunskaper och kompetenser i syfte att hitta rätt utbildning.<sup>21</sup>

Av Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning framgår att studie- och yrkesvägledningen inom komvux måste ha en beredskap och en planering för att fånga upp de till de personer som ännu inte är elever i utbildningen. Det handlar om att erbjuda vägledning för personer som planerar att börja studera, men också om kommunens ansvar att aktivt söka upp och motivera dem som saknar utbildning.<sup>22</sup>

Vidare framgår av de allmänna råden att ungdomar och vuxna som saknar en slutförd utbildning och befinner sig utanför gymnasieskolan och vuxenutbildningen ofta står inför en svår situation på arbetsmarknaden och riskerar att hamna i utanförskap. Därför är det av stor vikt att dessa ungdomar och vuxna söks upp och erbjuds ett utbildningsalternativ enligt sina önskemål och förutsättningar. Studie- och yrkesvägledningen har en dubbel funktion inom vuxenutbildningen, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Elever och presumtiva elever till de tre skolformerna inom vuxenutbildningen har varierande grad av studievana, skilda livssituationer och olika förutsättningar för studier. Därför behöver informationen om den vuxnes möjligheter utformas och tillgängliggöras, så att varje individ kan hitta och ta till sig informationen. Till exempel har en stor del av vuxenutbildningens målgrupp svenska som sitt andraspråk med varierande kunskaper i svenska och mycket varierande erfarenheter av utbildning. Kommunen behöver ha kunskaper om vuxenutbildningens målgrupper och vilka informationskanaler de använder för att inhämta information. Informationen behöver ge en tydlig bild av den studie- och yrkesvägledning som erbjuds så att individen vet vad han eller hon kan förvänta sig av den. Nyanlända elever behöver, oavsett skolform, få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav. För att säkerställa att alla kan ta till sig informationen kan den behöva anpassas.<sup>23</sup>

Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion. Av den anledningen ska enligt

---

<sup>21</sup> Enligt 2 kap. 8 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning får validering få ske inom ramen för alla kurser och nivåer i ämnen och ska utgå från elevens förutsättningar och behov. En elev som har genomgått validering för en del av en kurs eller nivå i ett ämne behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen eller nivån, prop. 2000/01:72 s. 43.

<sup>22</sup> Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning (2013), SKOLFS 2013:180, s. 16.

<sup>23</sup> Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning, s. 32.

skollagen elever i vuxenutbildningen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning kan tillgodoses.<sup>24</sup>

Av läroplanen framgår vidare att vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån elevens behov och förutsättningar.<sup>25</sup>

### **Kommunalförbund kan ta över ansvaret för vuxenutbildning från kommunerna**

Av bestämmelser i kommunallagen framgår att kommuner och regioner får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.<sup>26</sup> Ett kommunalförbund bildas på så sätt att medlemmarna genom beslut i fullmäktige antar en förbundsordning. Ett kommunalförbund är en offentligrättslig juridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner och som kan förvärva rättigheter och skyldigheter.<sup>27</sup>

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller regioner tillämpas för förbundet.<sup>28</sup> Om en specialreglerad kommunal angelägenhet blir överförd till ett kommunalförbund medför det att specialregleringen då gäller för kommunalförbundet i stället för kommunen.<sup>29</sup>

Hemkommunens ansvar enligt 20 kap. 10 § skollagen att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning är en sådan specialreglerad kommunal angelägenhet som kan överföras till ett kommunalförbund.

---

<sup>24</sup> Lvux12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Rättigheter och skyldigheter.

<sup>25</sup> Lvux 12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag.

<sup>26</sup> 3 kap. 8 § kommunallagen (2017:725).

<sup>27</sup> Prop. 2016/17:171, s. 399.

<sup>28</sup> 9 kap. 2 § andra stycket kommunallagen.

<sup>29</sup> Prop. 2016/17:171, s. 400.